

Predmet C-507/19**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 98. stavka 1.
Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

3. srpnja 2019.

Sud koji je uputio zahtjev:

Bundesverwaltungsgericht (Njemačka)

Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:

14. svibnja 2019.

Tuženik, žalitelj i podnositelj revizije:

Savezna Republika Njemačka

Tužitelj i druga stranka u žalbenom i revizijskom postupku:

XT

Predmet glavnog postupka

Priznanje *ipso facto* statusa izbjeglice u skladu s člankom 3. stavkom 3. drugom rečenicom Asylgesetzes

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Tumačenje članka 12. stavka 1. točke (a) Direktive 2011/95; članak 267. UFEU-a

Prethodna pitanja

1. Treba li, radi ocjene pitanja je li Palestinac bez državljanstva kojem UNRWA više ne pruža zaštitu ili pomoć u smislu članka 12. stavka 1. točke (a) druge rečenice Direktive 2011/95/EU, u prostornom smislu uzeti u obzir samo konkretno područje djelovanja (pojas Gaze, Jordan, Libanon, Sirija, Zapadna obala) u kojem je osoba bez državljanstva prilikom napuštanja mandatnog područja UNRWA-e imala stvarno boravište (u ovom slučaju: Sirija) ili treba

uzeti u obzir i druga područja djelovanja u okviru mandatnog područja UNRWA-e?

2. U slučaju da ne treba uzeti u obzir samo područje djelovanja iz kojeg se odlazi: treba li uvijek i neovisno o drugim uvjetima uzeti u obzir sva područja djelovanja na mandatnom području? Ako je odgovor negativan: treba li druga područja djelovanja uzeti u obzir samo ako je između osobe bez državljanstva i tog područja djelovanja postojala relevantna (teritorijalna) povezanost? Je li za takvu povezanost prilikom odlaska potrebno imati uobičajeno boravište, bilo postojeće ili nekadašnje? Treba li prilikom provjere relevantne (teritorijalne) povezanosti uzeti u obzir druge okolnosti? Ako je odgovor pozitivan: koje? Je li važno pitanje je li moguće i razumno da osoba bez državljanstva u trenutku napuštanja mandatnog područja UNRWA-e uđe u relevantno područje djelovanja?

3. Ima li osoba bez državljanstva, koja napusti mandatno područje UNRWA-e jer se u području djelovanja na kojem je smješteno njezino stvarno boravište nalazi u situaciji u kojoj je njezina osobna sigurnost ozbiljno ugrožena te joj UNWRA ondje ne može pružiti zaštitu ili pomoć, *ipso facto* pravo na povlastice iz Direktive u smislu članka 12. stavka 1. točke (a) druge rečenice Direktive 2011/95/EU i u slučaju kada se uputi u to područje djelovanja, a da joj pritom u području djelovanja na kojem je smješteno njezino prethodno boravište osobna sigurnost nije bila ozbiljno ugrožena i da s obzirom na okolnosti u trenutku prelaska ne može računati na to da će u području djelovanja u koje odlazi dobiti zaštitu ili pomoć UNRWA-e te se u dogledno vrijeme moći vratiti u područje djelovanja na kojem se nalazi njezino dotadašnje boravište?

4. Treba li uzeti u obzir samo područje djelovanja na kojem se nalazi posljednje uobičajeno boravište kako bi se ocijenilo treba li osobi bez državljanstva odbiti odobrenje statusa *ipso facto* izbjeglice jer su se uvjeti iz članka 12. stavka 1. točke (a) druge rečenice Direktive 2011/95/EU prestali primjenjivati nakon napuštanja mandatnog područja UNRWA-e? Ako je odgovor negativan: suprotno tomu, treba li uzeti u razmatranje i područja koja u skladu s točkom 2. valja uzeti u obzir u trenutku odlaska? Ako je odgovor negativan: koji su kriteriji za utvrđivanje područja koja u trenutku donošenja odluke o zahtjevu valja uzeti u obzir? Znači li prestanak postojanja uvjeta navedenih u članku 12. stavku 1. točki (a) drugoj rečenici Direktive 2011/95/EU da su (državna ili slična) tijela u relevantnom području djelovanja spremna (opet) prihvatiti osobu bez državljanstva?

5. U slučaju da je u vezi s postojanjem ili prestankom postojanja uvjeta navedenih u članku 12. stavku 1. točki (a) drugoj rečenici Direktive 2011/95/EU relevantno područje djelovanja na kojem se nalazi (posljednje) uobičajeno boravište: koji su kriteriji relevantni za utvrđivanje uobičajenog boravišta? Je li potrebno imati zakonito boravište koje je odobrila država boravišta? Ako je odgovor negativan: je li potrebno da odgovorna tijela na području djelovanja barem budu svjesna boravka dotične osobe bez državljanstva? Ako je u tom pogledu odgovor pozitivan: trebaju li odgovorna tijela biti konkretno poznata s

prisutnošću pojedinca bez državljanstva ili je dovoljno da su svjesna njegova boravka kao člana veće skupine osoba? Ako je odgovor negativan: je li dovoljan samo dulji stvarni boravak?

Navedene odredbe međunarodnog prava

Konvencija o statusu izbjeglica od 28. srpnja 1951. (u daljnjem tekstu: Ženevska konvencija), članak 1. odjeljak A te odjeljci D, E i F

Navedene odredbe prava Unije

Direktiva 2011/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 13. prosinca 2011. o standardima za kvalifikaciju državljanima trećih zemalja ili osoba bez državljanstva za ostvarivanje međunarodne zaštite, za jedinstveni status izbjeglica ili osoba koje ispunjavaju uvjete za supsidijarnu zaštitu te sadržaj odobrene zaštite, članak 12. stavak 1. točka (a) prva rečenica (u daljnjem tekstu: klauzula o isključenju) i druga rečenica (u daljnjem tekstu: klauzula o uključenju); članak 2. točke (d) i (n)

Navedene nacionalne odredbe

Asylgesetz (Zakon o azilu, u daljnjem tekstu: AsylG), članak 3. (Odobranje statusa izbjeglice), članak 27. (Drugi oblici sigurnosti od proganjanja), članak 29. (Nedopušteni zahtjevi), članak 77. (Odluka suda)

Navedena sudska praksa Suda Europske unije

presuda od 25. srpnja 2018. Alheto (C-585/16, ECLI:EU:C:2018:584, t. 7., 86., 92., 110. do 127., 131. do 140.);

presuda od 19. prosinca 2012. El Kott i dr. (C-364/11, ECLI:EU:C:2012:826, t. 49. do 51., 52., 54., 58. do 65., 75. do 77. i 81.);

presuda od 17. lipnja 2010. Bolbol (C-31/09, ECLI:EU:C:2010:351, t. 44., 51.)

Kratki prikaz činjenica i postupka

- 1 Tužitelj, koji je rođen u Damasku, Palestinac je bez državljanstva. Zahtijeva priznanje *ipso facto* statusa izbjeglice u skladu s člankom 3. stavkom 3. drugom rečenicom AsylG-a. Navodi da je u prosincu 2015. došao na njemačko državno područje. Početkom veljače 2016. podnio je zahtjev za azil. Na saslušanju je naveo da je od listopada 2013. do 20. studenoga 2015. povremeno radio u Libanonu. Budući da ondje nije dobio dozvolu boravka i da su „ih” libanonske sigurnosne snage počele potiskivati natrag u Siriju, on se vratio onamo. Sve do svojeg odlaska krajem studenoga 2015. boravio je u Qudsayi (Sirija). Njegova

obitelj i dalje živi ondje. Napustio je Siriju zbog rata. Smatra da mu u slučaju povratka u Siriju prijete uhićenje.

- 2 Odlukom od 29. kolovoza 2016. Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Savezni ured za migraciju i izbjeglice, Njemačka) tužitelju je odobrio status supsidijarne zaštite. U preostalom je dijelu odbio tužiteljev zahtjev za azil.
- 3 Presudom od 24. studenoga 2016. Verwaltungsgericht (Upravni sud, Njemačka) je naložio tuženiku da odobri tužitelju status izbjeglice. Kao obrazloženje je naveo da tužitelju prijete proganjanje u smislu članka 3. AsylG-a.
- 4 U žalbenom postupku tužitelj je dostavio presliku dokaza da je registriran pri Agenciji Ujedinjenih naroda za pomoć palestinskim izbjeglicama na Bliskom istoku (United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East, u daljnjem tekstu: UNRWA) i koji je već podnio prilikom svojeg saslušanja u Saveznom uredu. Kao što to proizlazi iz iskaznice „Family Registration Card” registriran je kao član obitelji u Jarmuku (izbjegličkom kampu smještenom u južnom dijelu Damaska).
- 5 Presudom od 18. prosinca 2017. Oberverwaltungsgericht (Visoki upravni sud, Njemačka) odbio je tuženikovu žalbu protiv presude Verwaltungsgerichta (Upravni sud). Kao obrazloženje je naveo da je tužitelj, kao osoba bez državljanstva i pripadnik palestinskog naroda, izbjeglica u smislu članka 3. stavka 3. druge rečenice AsylG-a. Tužitelj je bio obuhvaćen zaštitom UNRWA-e. Na njega se ne primjenjuje ni isključenje zbog nepostojanja potrebe za zaštitom jer je zaštita UNRWA-e u njegovu slučaju prestala iz razloga koji su izvan njegove kontrole. Prilikom odlaska iz Sirije nalazio se u situaciji u kojoj je njegova osobna sigurnost bila ozbiljno ugrožena. Zbog okolnosti izvan njegove kontrole, njegov se odlazak ne može smatrati dobrovoljnim. Na to upućuje supsidijarna zaštita koja mu je odobrena. U trenutku odlaska nije imao ni mogućnost iskoristiti zaštitu UNRWA-e u drugim dijelovima njezina područja djelovanja. Jordan i Libanon već su prije tužiteljeva odlaska iz Sirije zatvorili granice za palestinske izbjeglice koje su se ondje nalazile.
- 6 U prilog svojoj žalbi tuženik navodi da valja pojasniti je li primjena članka 12. stavka 1. točke (a) druge rečenice Direktive 2011/95 isključena u slučaju kada se Palestinac bez državljanstva, koji prima zaštitu ili pomoć UNRWA-e, dugoročno nalazi u području djelovanja UNRWA-e drukčijem od područja na kojem je prethodno primao potporu te organizacije i na području svojeg trenutnog boravišta više ne zahtijeva zaštitu ni pomoć UNRWA-e.

Kratki pregled obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

Nepostojanje nedopuštenosti tužiteljeva zahtjeva za azil zbog nadležnosti „prve države azila”

- 7 Zahtjev za azil nije nedopušten na temelju članka 29. stavka 1. točke 4. AsylG-a. To je slučaj samo ako se zemlja, koja nije država članica Europske unije i spremna je opet prihvatiti stranca, ubraja među ostale treće države u skladu s člankom 27. AsylG-a. Njemački je zakonodavac tim odredbama AsylG-a prenio koncept prve države azila iz članka 35. Direktive 2013/32/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 26. lipnja 2013. o zajedničkim postupcima za priznavanje i oduzimanje međunarodne zaštite. „Ostalim trećim državama” u smislu članka 29. stavka 1. točke 4. u vezi s člankom 27. AsylG-a, odnosno „prvom državom azila” u smislu članka 35. Direktive 2013/32 može se smatrati samo država čije je državno područje različito od države uobičajenog boravišta podnositelja zahtjeva.
- 8 Razlog nedopuštenosti iz članka 29. stavka 1. točke 4. AsylG-a ne može se prihvatiti: ako je tužitelj prije odlaska iz mandatnog područja UNRWA-e zadnje uobičajeno boravište imao u Libanonu, ta država kao država uobičajenog boravišta nije treća država. Takvom se državom ne može smatrati ni Sirija jer, i u slučaju da tužitelju u Siriji nije prijetio progon, krajem studenoga 2015. zbog stanja sličnog ratnom ondje nisu bili zajamčeni prihvatljivi životni uvjeti. Suprotno tomu, da je tužitelj posljednje uobičajeno boravište imao u Siriji, tada se Libanon ne bi mogao smatrati jednom od ostalih trećih država, odnosno prvom državom azila s obzirom na to da tužitelj nakon svojeg odlaska iz Sirije krajem studenoga 2015. više nije boravio u Libanonu.

Osnovanost zahtjeva za azil ako tužitelju treba odobriti ipso facto status izbjeglice

- 9 Zahtjev za azil može biti uspješan u pogledu merituma ako su: a) ispunjeni uvjeti iz članka 1. odjeljka D prve i druge rečenice Ženevske konvencije, članka 12. stavka 1. točke (a) prve i druge rečenice Direktive 2011/95 odnosno članka 3. stavka 3. prve i druge rečenice AsylG-a kojim se prenosi ta odredba Direktive, i b) ne postoje razlozi za isključenje u smislu članka 1. odjeljaka E i F Ženevske konvencije, članka 12. stavka 1. točke (b) i članka 12. stavaka 2. i 3. Direktive 2011/95 te članka 3. stavka 2. AsylG-a kojim se prenosi ta odredba Direktive.
- 10 U skladu s člankom 1. odjeljkom D prvom rečenicom Ženevske konvencije ta se konvencija ne odnosi na osobe koje trenutno primaju zaštitu ili pomoć tijela ili agencija Ujedinjenih naroda, osim Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice. Ukoliko takva zaštita ili pomoć prestane uslijed bilo kojih razloga, a položaj tih osoba nije određen u skladu s odgovarajućim rezolucijama koje je usvojila Opća skupština Ujedinjenih naroda, te osobe će u skladu s člankom 1. odjeljkom D drugom rečenicom Ženevske konvencije *ipso facto* imati pravo na povlastice koje pruža ta Konvencija. Klauzula o isključenju utvrđena u članku 1. odjeljku D prvoj rečenici Ženevske konvencije i klauzula o uključenju utvrđena u

članku 1. odjeljku D drugoj rečenici Ženevske konvencije čine cjelinu u smislu da primjena Ženevske konvencije dolazi u obzir samo ako su ispunjeni uvjeti iz obaju ulomaka odredbe.

- 11 U skladu s člankom 12. stavkom 1. točkom (a) prvom rečenicom Direktive 2011/95, državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva nemaju pravo na stjecanje statusa izbjeglice ako su obuhvaćeni člankom 1.D Ženevske konvencije, koji se odnosi na zaštitu ili pomoć što je pružaju tijela ili agencije Ujedinjenih naroda, osim Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice. Ako je takva zaštita ili pomoć prestala zbog bilo kojeg razloga, a da položaj takvih osoba nije konačno riješen u skladu s odgovarajućim rezolucijama koje je usvojila Opća skupština Ujedinjenih naroda, ove osobe na temelju članka 12. stavka 1. točke (a) druge rečenice Direktive 2011/95 imaju *ipso facto* pravo na povlastice iz te direktive.
- 12 U pogledu tužitelja ne postoje razlozi za isključenje u smislu članka 12. stavka 1. točke (b) i članka 12. stavaka 2. i 3. Direktive 2011/95. On ispunjava i uvjete iz klauzule o isključenju koja je utvrđena u članku 12. stavku 1. točki (a) te direktive.
- 13 UNRWA je jedno od tijela ili agencija Ujedinjenih naroda na koje se upućuje u navedenim odredbama. Konkretno značenje alternativnih oblika skrbi kao što su „zaštita” i „pomoć” određuje se u skladu s djelatnošću koju UNRWA obavlja u okviru svojeg mandata. Relevantno je pripada li dotična osoba skupini osoba za koje je UNRWA preuzela skrb u skladu sa svojim mandatom. To se u svakom slučaju odnosi na osobe koje su, poput tužitelja, (i dalje) registrirane pri UNRWA-i kao palestinske izbjeglice. To tumačenje odgovara smislu i svrsi klauzule o isključenju kojom se želi zajamčiti da se prije svega UNRWA pobrine za palestinske izbjeglice, a ne države ugovornice i osobito ne arapske države.
- 14 Klauzulom o isključenju obuhvaćene su samo osobe koje stvarno primaju pomoć UNRWA-e. Predmetne odredbe valja usko tumačiti. Razlog za isključenje iz statusa izbjeglice ne postoji samo kada je riječ o osobama koje trenutno primaju pomoć UNRWA-e, nego i kada je riječ o osobama koje su, kratko prije podnošenja zahtjeva za azil u državi članici, stvarno primale tu pomoć.
- 15 Tužitelj je kratko prije podnošenja zahtjeva za azil primao zaštitu ili pomoć UNRWA-e, s obzirom na to da je, kako proizlazi iz njegove iskaznice „Family Registration Card”, registriran kao član obitelji u Jarmuku (izbjegličkom kampu smještenom u južnom dijelu Damaska).
- 16 Ako se ne pojasne prethodna pitanja, sud koji je uputio zahtjev ne može ocijeniti jesu li, kada je riječ o tužitelju, ispunjeni uvjeti klauzule o uključenju koja je utvrđena u članku 12. stavku 1. točki (a) drugoj rečenici Direktive 2011/95.
- 17 Svrha klauzule o uključenju jest sprečavanje nedostataka u zaštiti. U skladu s tim, načelno isključenje iz statusa izbjeglice u skladu sa Ženevskom konvencijom u Europskoj uniji više nije moguće od onog trenutka kada UNRWA osobi koja

zahtijeva međunarodnu zaštitu u Uniji više ne pruža zaštitu ili pomoć. To vrijedi ako se na temelju pojedinačne ocjene svih relevantnih elemenata pokaže da se dotični Palestinac bez državljanstva nalazi u situaciji u kojoj je njegova osobna sigurnost ozbiljno ugrožena i da mu UNRWA, čiju je pomoć tražio, ne može osigurati životne uvjete u skladu sa svojom zadaćom, pa je taj Palestinac stoga primoran, zbog okolnosti neovisnih o svojoj volji, napustiti područje djelovanja UNRWA-e.

- 18 Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, u okviru provjere pitanja je li takva zaštita ili pomoć u smislu klauzule o uključenju prestala zbog bilo kojeg razloga, treba razlikovati trenutak odlaska iz mandatnog područja UNRWA-e i trenutka koji je relevantan na temelju članka 77. stavka 1. prve rečenice AsylG-a. Nadalje, što se tiče termina, taj sud razlikuje, s jedne strane, između mandatnog područja UNRWA-e (Area of Operations, vidjeti UNRWA, CERI VII.C.) kao područja koje obuhvaća sva područja djelovanja i, s druge strane, između pojedinih područja djelovanja (Fields of Operation, vidjeti UNRWA, CERI VII.E.).
- 19 Prvim prethodnim pitanjem sud koji je uputio zahtjev pita je li, kako bi se ocijenilo jesu li u trenutku odlaska iz mandatnog područja UNRWA-a u prostornom smislu bili ispunjeni uvjeti iz klauzule o isključenju, relevantno samo područje djelovanja na kojem se nalazi posljednje stvarno boravište dotične osobe bez državljanstva ili u tom pogledu valja uzeti u obzir i druga područja djelovanja.
- 20 Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev ne treba uzeti u obzir samo konkretno područje djelovanja na kojem je osoba bez državljanstva prilikom odlaska iz mandatnog područja UNRWA-e imala stvarno boravište, nego osim toga, ovisno o svim okolnostima pojedinačnog slučaja, valja uzeti u obzir i druga područja djelovanja UNRWA-e koja su obuhvaćena njezinim mandatnim područjem.
- 21 Drugim prethodnim pitanjem želi se dobiti pojašnjenje u pogledu uvjeta pod kojima, prilikom provjere jesu li ispunjeni uvjeti iz klauzule o uključenju, treba razmatrati druga područja djelovanja, osim ako općenito treba uzeti u obzir cijelo mandatno područje.
- 22 Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, osim područja djelovanja na kojem se nalazi posljednje stvarno boravište, treba uzeti u obzir i ona područja djelovanja s kojima je osoba bez državljanstva prije odlaska iz mandatnog područja UNRWA-e bila na relevantan način povezana.
- 23 Palestinac bez državljanstva može ovisiti o zaštiti ili pomoći osiguranima na području djelovanja drukčijem od onog na kojem se nalazi njegovo posljednje stvarno boravište, ako je s tim područjem povezan na takav relevantan način. Ta relevantna povezanost može se temeljiti na njegovu ranijem boravku na tom području, ali može također obuhvaćati druge okolnosti poput boravka bliskih rođaka na tom području. K tomu, za Palestinca bez državljanstva treba biti moguće i razumno da uđe na to područje djelovanja i da se zadrži na njemu. Pritom odobrenje ulaska ovisi o pravnom sustavu pojedinog područja djelovanja.

- 24 Međutim, sudska praksa Suda može se tumačiti na način da je uvijek i neovisno o zajamčenoj stvarnoj mogućnosti pristupa odlučujuće ukupno mandatno područje jer je u skladu s njom stvarno pružanje zaštite ili pomoći u području djelovanja UNRWA-e dovoljno te se pojam područja djelovanja, barem u presudi Alheto (t. 7., 131. i sljedeće točke), upotrebljava u smislu cijelog mandatnog područja koje nadilazi nacionalne granice. Stoga sud koji je uputio zahtjev pita je li njegovo tumačenje Direktive točno. U tom pogledu također valja pojasniti je li postojeće ili nekadašnje uobičajeno boravište u drugom području djelovanja preduvjet za to da se Palestinca bez državljanstva može uputiti da ondje zatraži zaštitu ili pomoć UNRWA-e.
- 25 Svrha trećeg prethodnog pitanja jest pojasniti podliježe li pretpostavka da su ispunjeni uvjeti iz klauzule o uključenju ograničenjima kada je riječ o kretanju između različitih područja djelovanja.
- 26 U svojoj sudskoj praksi Sud je pojasnio da puka odsutnost iz mandatnog područja UNRWA-e ili dobrovoljna odluka da ga se napusti ne znače da treba prekinuti zaštitu ili pomoć (presuda El Kott i dr., t. 49. i sljedeće točke, t. 59.). Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, na treće prethodno pitanje treba odgovoriti da isključenje iz statusa izbjeglice predviđeno člankom 12. stavkom 1. točkom (a) prvom rečenicom Direktive 2011/95 obuhvaća i osobu bez državljanstva, koja napusti mandatno područje UNRWA-e jer se u području djelovanja na kojem je smješteno njezino stvarno boravište nalazi u situaciji u kojoj je njezina osobna sigurnost ozbiljno ugrožena te joj UNWRA ondje ne može pružiti zaštitu ili pomoć, ako se ta osoba uputila u to područje djelovanja iako joj u području djelovanja na kojem je smješteno njezino prethodno boravište osobna sigurnost nije bila ozbiljno ugrožena i s obzirom na okolnosti u trenutku prelaska nije mogla računati na to da će u području djelovanja koje ju prima dobiti zaštitu ili pomoć UNRWA-e te se u dogledno vrijeme smjeti vratiti u područje djelovanja na kojem se nalazi njezino nekadašnje boravište.
- 27 Četvrtim prethodnim pitanjem želi se pojasniti treba li, kako bi se ocijenilo jesu li u relevantnom, odlučujućem trenutku (članak 77. AsylG-a) u prostornom smislu bili ispunjeni uvjeti iz klauzule o uključenju, uzeti u obzir samo područje djelovanja na kojem se nalazi posljednje uobičajeno boravište dotične osobe bez državljanstva ili u tom pogledu valja uzeti u razmatranje i druga područja djelovanja.
- 28 Za priznanje *ipso facto* statusa izbjeglice u skladu s člankom 12. stavkom 1. točkom (a) drugom rečenicom Direktive 2011/95 nije dovoljno samo to da dotična osoba u trenutku odlaska iz mandatnog područja više nije primala zaštitu ili pomoć UNRWA-e. K tomu, u trenutku posljednje rasprave ili donošenja odluke suda koji odlučuje o meritumu, koji je relevantan u skladu s člankom 77. AsylG-a, toj osobi mora biti onemogućeno da se vrati u područje djelovanja i ponovno prima zaštitu ili pomoć UNRWA-e.

- 29 Sud koji je uputio zahtjev smatra da prilikom provjere pitanja jesu li i dalje ispunjeni uvjeti iz klauzule o uključenju, osim područja djelovanja na kojem se nalazi posljednje uobičajeno boravište, valja uzeti u obzir i ona područja djelovanja s kojima je dotična osoba bez državljanstva na relevantan način povezana. Moguće je da ta povezanost već postoji na temelju stvarnog boravišta koje (još) nije postalo uobičajeno. Međutim, može se temeljiti i na drugim okolnostima poput boravka bliskih rođaka na tom području djelovanja. Boravak na tom području treba biti moguć i razuman za dotičnu osobu.
- 30 Petim prethodnim pitanjem želi se pojasniti značenje pojma uobičajenog boravišta koji je, ovisno o odgovorima na ostala prethodna pitanja, potencijalno važan.
- 31 Sud koji je uputio zahtjev smatra da pretpostavka o (posljednjem) uobičajenom boravištu i u ovom kontekstu podrazumijeva samo da je osoba bez državljanstva u predmetnom području djelovanja zaista pronašla središte svojih životnih interesa, odnosno da ondje ne boravi samo privremeno i da nadležna tijela protiv nje nisu odredila nikakve mjere udaljavanja. Nije nužno da je boravak k tomu i zakonit.
- 32 U skladu s nacionalnom sudskom praksom, uvjet za uobičajeno boravište jest da osoba u dotičnoj zemlji ne boravi samo privremeno, nego na neodređeno vrijeme i da je stoga prestanak tog boravka neizvjestan. Objektivne okolnosti boravka moraju upućivati na određeni kontinuitet i pravilnost. Osoba u mjestu uobičajenog boravka mora imati središte svojeg postojanja. Sud koji je uputio zahtjev pita je li njegova definicija zemlje uobičajenog boravka, koja je preuzeta iz nacionalnog prava, u skladu s pojmom prava Unije (vidjeti članak 2. točku (d) i osobito točku (n) Direktive 2011/95) i u kojoj su mjeri u tom pogledu relevantni ostali aspekti na koje se upućuje u prethodnim pitanjima.